

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

Część pierwsza

Rozdział 1

Diagnoza i jej znaczenie w pedagogice i naukach społecznych	15
1.1. Definicje diagnozy – zakresy znaczeniowe i ujęcia modelowe	15
1.2. Diagnoza i jej rodzaje – różnorodność procesu poznawania	24
1.3. Obszary diagnozy w wybranych subdyscyplinach pedagogiki	28
1.3.1. Diagnoza kliniczno-wychowawcza J. Korczaka i jej znaczenie w teorii wychowania	29
1.3.2. Postępowanie diagnostyczne w pedagogice społecznej	31
1.3.3. Problem diagnozy w pedagogice resocjalizacyjnej	35
1.4. Nauczyciel w roli diagnosty – zakres diagnozy szkolnej	39
1.5. Podsumowanie rozdziału i dyskusja	42
1.6. Propozycje ćwiczeń praktycznych	44
1.7. Literatura do rozdziału	46

Rozdział 2

Założenia teoretyczno-metodologiczne procesu diagnozowania w pedagogice	49
2.1. Czynności i etapy postępowania diagnostycznego w naukach społecznych	49
2.2. Proces diagnostyczny jako forma relacji międzyosobowej	52
2.3. Kompetencje badacza i zasady etycznego postępowania	56
2.4. Podsumowanie rozdziału i dyskusja	63
2.5. Propozycje ćwiczeń praktycznych	65
2.6. Literatura do rozdziału	66

Rozdział 3

Metodologia badawcza – warsztat diagnostyczny pedagoga	69
3.1. Podstawowe założenia działalności diagnostycznej	70
3.2. Charakterystyka podstawowych metod, technik i narzędzi w diagnostyce pedagogicznej	72
3.2.1. Metoda sondażu diagnostycznego w badaniach pedagogicznych ...	73
3.2.2. Metoda indywidualnych przypadków	74

3.2.3. Podstawowe techniki diagnostyczne w pracy pedagoga – obserwacja, wywiad, ankieta i kwestionariusze	76
3.2.4. Techniki socjometrii i ich zastosowanie w pracy pedagogicznej	84
3.2.5. Techniki projekcyjne w badaniu pedagogicznym – możliwości i ograniczenia	88
3.3. Podsumowanie rozdziału i dyskusja	90
3.4. Propozycje ćwiczeń praktycznych	92
3.5. Literatura do rozdziału	93

Część druga

Rozdział 4

Diagnoza środowiska rodzinnego w ujęciu teoretyczno-metodologicznym	97
4.1. Rodzina w refleksji badawczej. Przedmiot i cele badań pedagogiki rodziny	99
4.1.1. Zasady postępowania diagnostycznego w poznawaniu środowiska rodzinnego	103
4.2. Warsztat badawczy pedagoga w diagnozie rodziny	105
4.2.1. Wywiad i ankieta jako sposoby zdobywania informacji o rodzinie	107
4.2.2. Wybrane narzędzia diagnozy – założenia teoretyczne i praktyczne stosowanie	109
4.2.3. Techniki projekcyjne w rozpoznawaniu sytuacji rodziny	115
4.3. Przemoc domowa wobec dziecka – dylematy diagnostyczne	124
4.3.1. Identyfikowanie przemocy w rodzinie badanego	125
4.3.2. Działania diagnostyczne w rozpoznawaniu zjawiska krzywdzenia dziecka	129
4.4. Podsumowanie rozdziału i dyskusja	131
4.5. Propozycje ćwiczeń praktycznych	134
4.6. Literatura do rozdziału	136

Rozdział 5

Znaczenie diagnozy we wczesnym wspomaganiu rozwoju dziecka	139
5.1. Definiowanie pojęcia, jego zakres znaczeniowy, prawny i praktyczny ...	139
5.2. Wybrane narzędzia do oceny rozwoju małego dziecka	142
5.3. Charakterystyka procesu diagnostycznego małego dziecka	144
5.4. Zadania pedagoga we wczesnym wspomaganiu rozwoju	146
5.5. Formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej dziecku i rodzinie	149
5.6. Podsumowanie rozdziału i dyskusja	151
5.7. Propozycje ćwiczeń praktycznych	152
5.8. Literatura do rozdziału	153

Rozdział 6

Poznanie środowiska szkolnego – wybrane zagadnienia diagnostyczne	157
6.1. Klimat szkoły i klimat klasy w procesie rozpoznania pedagogicznego ...	159
6.1.1. Charakterystyka wybranych sposobów oceny klimatu szkoły i klasy	163
6.2. Podsumowanie rozdziału i dyskusja	169
6.3. Propozycje ćwiczeń praktycznych	171
6.4. Literatura do rozdziału	172

Rozdział 7

Uczeń w środowisku szkolnym – ocena procesu przystosowania

i zachowań problemowych uczniów	175
7.1. Znaczenie diagnozy w pracy pedagogicznej nauczyciela	175
7.2. Ocena zaburzeń w przystosowaniu i trudności adaptacyjnych dzieci i młodzieży	178
7.2.1. Kryteria oceny poziomu przystosowania – opis wybranych narzędzi	181
7.3. Trudności wychowawcze a zaburzenia zachowania – wątpliwości definicyjne	189
7.4. Identyfikacja zachowań agresywnych – opis narzędzi pomiaru agresji ...	194
7.4.1. Charakterystyka wybranych narzędzi do pomiaru agresji	199
7.5. Uczeń z ADHD – rozpoznawanie i formy pomocy pedagogicznej	203
7.6. Diagnozowanie fobii szkolnej – dylematy pedagogiczne	208
7.7. Podsumowanie rozdziału i dyskusja	217
7.8. Propozycje ćwiczeń praktycznych	220
7.9. Literatura do rozdziału	222

Rozdział 8

Proces uczenia się jako przedmiot diagnozy pedagogicznej	227
8.1. Dojrzałość szkolna – uwarunkowania i kryteria diagnostyczne	227
8.1.1. Wybrane narzędzia do oceny szkolnej dojrzałości – charakterystyka	230
8.2. Rozpoznawanie i identyfikacja trudności w uczeniu się	235
8.2.1. Specyficzne trudności w czytaniu i pisanii i ich rozpoznawanie w warunkach szkolnych	239
8.2.2. Wczesna diagnoza ryzyka dysleksji – kryteria diagnostyczne i narzędzia	242
8.3. Diagnoza trudności w czytaniu i pisanii	246
8.3.1. Opis wybranych narzędzi do oceny czytania i pisanania	248
8.4. Czynności oceniania w działaniach praktycznych nauczyciela	254
8.5. Podsumowanie rozdziału i dyskusja	258
8.6. Propozycje ćwiczeń praktycznych	260
8.7. Literatura do rozdziału	265

Rozdział 9

Rozpoznawanie zdolności uczniów w obszarze edukacyjnym	267
9.1. Egalitaryzm społeczny a rzeczywistość edukacyjna w kształceniu uczniów zdolnych	268
9.2. Pojęcie zdolności w rozumieniu psychologicznym	269
9.3. Charakterystyka ucznia zdolnego	271
9.4. Sposoby rozpoznawania zdolności dziecka – opis narzędzi badań	273
9.5. Metody badania uzdolnień artystycznych dzieci – obszar zaniedbany ...	284
9.6. Podsumowanie rozdziału i dyskusja	286
9.7. Propozycje ćwiczeń praktycznych	288
9.8. Literatura do rozdziału	289

Zakończenie	291
-------------------	-----

Wykaz literatury	295
------------------------	-----

Spis schematów	309
----------------------	-----

Spis tabel	311
------------------	-----

Barbara Skaltbania – doktor pedagogiki, adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Politechniki Radomskiej. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół problematyki diagnozy, terapii i praktyki poradniczej. Realizuje badania dotyczące praktycznego obszaru poradnictwa edukacyjnego przy zastosowaniu różnych metod poznania naukowego w poszukiwaniu modelowych rozwiązań funkcjonowania instytucji poradniczych. Jest autorką licznych artykułów i następujących publikacji: *Terapia pedagogiczna uczniów dyslektycznych w teorii i praktyce* (2007), *Poradnictwo pedagogiczne. Przegląd wybranych zagadnień* (2009).

[...] uważam publikację [...] za wartościową i znaczącą dla rozwoju wiedzy i zwiększenia świadomości kompetencyjnej studentów i pedagogów w obszarze podejmowanej problematyki. Szczególne walory książki wynikają z jej praktycznych zastosowań i przydatności w działalności dydaktycznej.

Z recenzji dr hab. Ewy Wysockiej, prof. Uniwersytetu Śląskiego

[...] praca jest cennym zbiorem ogólnych informacji na temat diagnozy pedagogicznej możliwej do zastosowania przez nauczyciela i pedagoga. Jest także zbiorem wielu informacji o źródłach, które zawierają prezentację narzędzi diagnostycznych oraz opisy ich zastosowania. Autorka przedstawiła w swojej książce również opisy niektórych testów, ankiet, wykorzystując własne doświadczenie diagnostyczne.

Z recenzji dr Elżbiety Siarkiewicz (Uniwersytet Zielonogórski)